

**LISINSKI
SUBOTOM
SVIJET NA
DLANU**
24/25

30. studenoga 2024. u 19.30

I VIRTUOSI DEL TEATRO ALLA SCALA

DARIJA AUGUŠTAN, sopran

PUCCINI 100!

U suradnji s Talijanskim
institutom za kulturu

LISINSKI

GIACOMO PUCCINI

A te (Tebi)

romanca

Kvartet u D-duru, SC50

verzija za gudački orkestar
(obrada: Wolfgang Ludewig)

Allegro moderato

Adagio

Scherzo

Allegro vivo

Storiella d'amore (Mala ljubavna priča)

Sogno d'or (Zlatan san)

uspavanka

Casa mia, casa mia (Dome moj, dome moj)

brojalica

Avanti, Urania! (Naprijed, Uranijo!)

Tri menueta za gudače

Moderato u A-duru

Allegretto u A-duru

Assai mosso u A-duru

Terra e mare (Kopno i more)

Canto d'anime (Pjev duša)

E l'uccellino (I ptičica)

uspavanka

Crisantemi (Krizanteme)

elegija za gudače u cis-molu

Sole e amore (Sunce i ljubav)

romanca

Morire? (Umrjeti?)

Inno a Diana (Hvalospjev Dijani)

Orkestralni aranžmani: Andrea Pocolo

U suradnji s Talijanskim institutom za kulturu.

Poslije koncerta s umjetnicima razgovara Jana Haluza.

Fotografija: Fabio Grasso

LISINSKI
SUBOTOM
SVIJET NA
DLANU
24/25

4

I VIRTUOSI DEL TEATRO ALLA SCALA

I VIRTUOSI DEL TEATRO ALLA SCALA etablirani je ansambl glazbenika renomiranih orkestara Teatra alla Scala i Filharmonije della Scala, koji vole nastupati zajedno kako bi dijelili glazbena iskustva stečena tijekom godina suradnjama s najvećim svjetskim dirigentima. Za razliku od opera koje izvode u svojim matičnim orkestrima, njihova je posebna misija u ansamblu Virtuozna izvoditi ponajprije talijansku instrumentalnu virtuoznu glazbu. Kako bi postigli najvišu kvalitetu, ansambl čine prvorazredni glazbenici, najčešće interpreti solističkih dionica u spomenutim orkestrima koji su stekli međunarodnu prepoznatljivost.

Zahvaljujući njima, ali i drugim nadarenim članovima, izvode bogat i raznovrstan repertoar, koji obuhvaća djela od najpoznatijih opusa baroka, klasike i romantizma sve do suvremenih djela, usredotočujući se na solistička glazbala. Nadalje, njihove koncertne programe čine divertimenti, serenade, simfonije, solistički koncerti, neobjavljena glazba i instrumentalne transkripcije talijanskih opernih uvertira, fantazije i varijacije na teme arija i dueta za solo instrumente i orkestar (zabilježene na albumima i DVD-ovima tvrtki Amadeus, Brilliant i Limen).

I Virtuosi del Teatro alla Scala gotovo dvadeset godina nastupaju na najprestižnijim festivalima i u koncertnim dvoranama Italije i svijeta, poput bečkog Musikvereina i milanskoga Teatra alla Scala (gdje svake godine održavaju koncerte, donoseći glazbu koja se ondje još nije izvela), veronskoga Teatra Ristori, Teatra Petruzzelli u Bariju, Teatra Verdi u Pisi te Operne kuće u Rigi. Virtuosi redovito gostuju na važnim europskim festivalima, kao što je Festival svjetskih komornih orkestara u Moskvi, Festival Toskanskoga sunca IMG-a u Firenci uz sopranisticu Danielle de Niese, Bolonjski festival sa sopranisticom Barbarom Frittoli (njihova koncertna izvedba Boccherinijeve *Stabat Mater* objavljena je na CD-u tvrtke Sony), zatim Festivali Varna i Sofia u Bugarskoj te Uskrsni festival Ludwiga van Beethovena u Varšavi. Ansambl također priređuje koncerte za posebne prilike, kao što je bila ona u kremonskome Muzeju violina za Stradivarijev spomendan 2016. ili pak inaguracija Muzeja Renate Tebaldi u Teatru Verdi u Bussetu te 40. godišnjica neovisne neprofitne organizacije VIDAS u La Scali, kao i Veliki koncert na Sveta tri kralja dvije godine zaredom na prestižnom skijalištu u Cortini d'Ampezzo. Godine 2011. pozvalo ih je Talijansko veleposlanstvo u Varšavi da zatvore svečanosti 150. godišnjice Ujedinjenja Italije. Tijekom pandemije koronavirusa Virtuosi su snimili koncert u Teatru alla Scala za Poljsku državnu televiziju. Najčešće nastupaju bez dirigenta. Autor transkripcija i aranžmana djela na večerašnjem rasporedu za njihov sastav njihov je član, violinist Andrea Pecolo.

LISINSKI
SUBOTOM
SVIJET NA
DLANU
24/25

5

DARIJA AUGUŠTAN

DARIJA AUGUŠTAN, rođena u Zagrebu 1996. godine, istaknuta je hrvatska sopranistica koja je ostavila znatan trag na opernoj i koncertnoj sceni i u domovini i u inozemstvu. Diplomirala je solopjevanje na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, u klasi prof. Snježane Bujanović-Stanislav.

Unatoč mladoj dobi, Darija se može pohvaliti impresivnim nizom glavnih uloga u operama i operetama, uključujući Musettu (*La Bohème*, Puccini), Paminu (*Čarobna frula*, Mozart), Fiordiligi (*Così fan tutte*, Mozart), Adelu (*Šišmiš*, Strauss), Groficu Maricu (*Grofica Marica*, Kálmán), Laurettu (*Gianni Schicchi*, Puccini), Magdu (*Lastavica*, Puccini), Micaëlu (*Carmen*, Bizet) i Lukavu malu lisicu (Janáčekova istoimena opera). Njezina svestranost i talent sjaje i u opernim i u koncertnim izvedbama.

Bila je članica Opernog studija *Giorgio Surian* u Hrvatskom narodnom kazalištu Ivana pl. Zajca u Rijeci i stipendistica istaknute umjetnice Mirjane Bohanec-Vidović te Zaklade *Belcanto*. Debitirala je 2019. godine u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu u ulozi Prve dame u Mozartovoj *Čarobnoj fruli*. Godine 2020. prvi put je nastupila u HNK-u Ivana pl. Zajca u Rijeci u ulozi Micaële u Bizetovoj *Carmen*, čime je učvrstila svoju prisutnost na hrvatskoj glazbenoj sceni. Od 2022. godine članica je solističkoga opernog ansambla HNK-a u Zagrebu.

Darija je nastupala sa Zagrebačkom filharmonijom, Simfonijskim orkestrom i Zborom Hrvatske radiotelevizije te mnogim drugim domaćim i inozemnim ansamblima. Redovito održava solističke recitale, često u pratnji pijanista (Dora Iveković i Vedran Janjanin).

Njezin talent vrednovan je mnogobrojnim nagradama na državnim i međunarodnim natjecanjima, uključujući Nagradu hrvatskog glumišta, nagrade Ivo Vuljević i Sarah Bernhardt, Nagradu Mladi glazbenik 2021. godine Zagrebačke filharmonije te nagrade s natjecanja, poput *Virgilijus Noreika*, *Zinka Milanov*, *Stanisław Moniuszko*, *Tomas Kutl*, *Mikuláš Schneider-Trnavský*, *Mario Orlandoni*, *Tullio Serafin* i *Papandopulo*.

Godine 2021. Darija Auguštan prvi je put nastupila u Italiji, u povijesnom Teatru Olimpico u Vicenzi u ulozi Sifara u Mozartovoj operi *Mitridat, kralj Ponta*. Tijekom 2023. godine oduševljavala je publiku u Teatru Verdi u Trstu kao Pamina u *Čarobnoj fruli*, a 2024. nastupa u Bologni kao Lauretta u jednočinki *Gianni Schicchi*. U nadolazećim mjesecima očekuju je nastupi u ulogama Violette (*Traviata* Giuseppea Verdija) u gradovima Nantes, Rennes i Angers u Francuskoj i Antonije (*Hoffmannove priče* Jacquesa Offenbacha) u Düsseldorfu. Nakon što kao Violetta nastupi idućega lipnja i u matičnoj kući u Zagrebu, u istoj će ulozi na Staru godinu 2025. nastupit u Vilniusu. Njezina daljnja međunarodna karijera obuhvaća izvedbe u Italiji, Austriji, Slovačkoj, Poljskoj i Estoniji.

Darija je također surađivala s poznatim glazbenicima, kao što su Tomislav Fačini, Marcello Mottadelli, Beatrice Venezi, Valentin Egel, Kakhi Solomnishvili, Ivo Lipanović, Giampaolo Bisanti, Plácido Domingo, Vittorio Grigolo i Roberto Abbado, što potvrđuje njezin status rastuće zvijezde na svjetskoj opernoj sceni.

Fotografija: Wikimedia

GIACOMO PUCCINI

Giacomo Puccini (Lucca, 22. prosinca 1858. – Bruxelles, 29. studenoga 1924.) Prošlo je točno sto godina od njegove smrti (29. studenoga navršila se stogodišnjica), njegove su opere ionako kanonska djela, pa je ovo idealna prigoda da spomenemo važnost i ljepotu rubnih dijelova njegova opernog stvaralaštva. Kvarteti i solopjesme doista tek rijetko zaokupljaju Puccinija koji je praktički od prvih skladateljskih koraka svjesno težio operi. Na večerašnjem je programu okupljen kompletan njegov opus za gudački kvartet (tri djela) i 11 (od ukupno 17) solopjesama. Premda nije bio pobožan, znao je reći da ga je sam Bog jedne večeri u mladosti posjetio, potapšao po ramenu i obećao mu uspjeh ako bude pisao samo za kazalište. Toga se dosljedno držao, od diplome na Milanskome konzervatoriju na koji ga je poslala majka Albina, dobivši za njega stipendiju same kraljice Margarite.

Bio je najstarije muško dijete u uglavnom ženskoj obitelji, imao je jednog mlađeg brata, a otac im je umro kad mu je bilo šest godina. Odgojile su ga majke i starije sestre, zbog čega će žene biti vrlo važne u njegovu životu i stvaralaštvu. Bio je peti naraštaj glazbenika u obitelji Puccini, njegovi su se preci uglavnom školovali u Bologni i djelovali kao crkveni skladatelji i orguljaši u Lucci. Prvu glazbenu poduku daje mu ujak, Fortunato Magi, također glazbenik, koji bi malog Giacomu udarao nogom u potkoljenicu kad god bi otpjevao pogrešan ton, pa je dječak cijelog života osjećao fizički bol kad bi netko svirao ili pjevao 'falš'. Kao nestašan mladić rano je počeo pušiti (to će ga, u konačnici, stajati života), pa je jednu cijev iz katedralnih orgulja prodao za staro željezo kako bi sebi i prijateljima kupio cigare. Pješačio je do obližnjega većeg grada Pise (23 kilometra) prvi put u životu vidjeti veliku opernu predstavu (bila je to Verdijeva *Aida*), što mu je otvorilo prozor u privlačni svijet glazbenog kazališta.

Već će njegov diplomski rad, *Simfonijski capriccio* (jedino samostalno djelo za orkestar u njegovu stvaralaštvu), izazvati veliko zanimanje, a jedan od profesora, Amilcare Ponchielli (danas poznat kao autor opere *La Gioconda*), savjetuje mu da napiše operu na natječaj nakladničke kuće Sonzogno. Tako u brzini piše svoj prvijenac *Le villi* na gotov libreto svojega sugrađanina Ferdinanda Fontane. Premda djelo s pričom o vilama (prema motivima iz slavenske mitologije), koju poznajemo iz baleta *Giselle* Adolphea Adama, ne prolazi na natječaju zbog neurednog rukopisa, opera doživljava uspjeh na praizvedbi 1884. u manjem milanskom kazalištu Teatro dal Verme, koju su dobrotvornim priložima osigurali njegov libretist, prijatelji i poznanici. Prava na daljnje izvedbe otkupljuje veliki nakladnik Giulio Ricordi te naručuje od Puccinija novo djelo na tekst istoga libretista – operu *Edgar* – koja će propasti na praizvedbi u milanskoj Scali (bio je to najveći Puccinijev neuspjeh, a djelo ni danas ne pobuđuje pozitivne reakcije publike kad se povremeno pokuša izvesti i revalorizirati).

Čak i kad bi Puccini posumnjao u sebe, Ricordi ne bi gubio vjeru u – nakon Verdija – novu opernu ‘zlatnu koku’ pa mu daje priliku za ‘treću sreću’. Ovaj put Puccini sam bira siže, višestruko operno već plasiranu *Manon Lescaut* (Torino, 1893.). Shvativši da je u libretu ključ uspjeha, mijenja libretiste i, vječno nezadovoljan, u konačnici se zadržava na verziji koju zajednički dorađuju Giuseppe Giacosa i Luigi Illica, jedan u stihovima, a drugi u dramaturškom okviru. Oni mu ostaju trajni suradnici i tek tom suradnjom počinje zvjezdani put slavljenoga opernog majstora. Uslijedit će najveći hitovi njihova stvaranja: *La Bohème* (Torino, 1896.), *Tosca* (Rim, 1900.) i *Madama Butterfly* (Milano, 1904.), premda je upravo *Manon Lescaut* najveći Puccinijev uspjeh što će ga ikad doživjeti u kazalištu. Puna slava i popularnost ostalih naslova ispunit će se tek nakon njegove prerane smrti.

Od Tosce nadalje piše djela koja je prethodno vidio kao drame u kazalištu i osjetio u sižeu realiziranome na sceni pun operni potencijal, čak i kad ne bi razumio jezik na kojemu se glumilo, kao u slučaju *Madame Butterfly*, koju je prvi put vidio kao dramu pri svojem prvom posjetu Londonu 1900. Od sljedeće opere, *Djevojka sa Zapada*, nastavlja se na istoga dramatičara, Davida Belasca, samo mijenja libretiste jer Giacosa umire, a Illica samostalno ne uspijeva zadovoljiti skladateljeve kriterije. *Djevojku sa Zapada*, tu špageti-vestern operu o ljubavi usred zlatne groznice, piše za praizvedbu 1910. u njujorškome Metropolitanu uz Artura Toscaninija kao dirigenta i slavnog tenora Enrica Carusa u glavnoj muškoj ulozi. Kriza libreta i sukob s nasljednicima Ricordijeva carstva (Giulio umire) tjeraju ga da prihvati narudžbu iz Beča za pisanje operete u stilu Verdijeve megapopularne opere *Traviata*. Puccini baš i nije sklon opereti, pokušava, ali ne može protiv sebe i na kraju piše jednostavno – operu na zadanu temu. Njegov ustupak opereti očituje se u završetku bez junakinjine smrti i zabavnim plesovima u prizoru noćnog bara. To je *Lastavica*, koju usred Prvoga svjetskog rata gleda na praizvedbi 1917. u neutralnome Monte Carlu.

Sada želi pisati jednočinke, operni format u kojemu su posebice uspješni njegovi kolege i prijatelji Ruggiero Leoncavallo i Pietro Mascagni (*I pagliacci/Cavalleria rusticana*), čita Danteovu *Božanstvenu komediju*, ali umjesto da napiše trilogiju *Pakao–Čistilište–Raj*, zaustavlja se tek na jednom liku iz *Pakla*, povijesnom firentinskom vitezu Gianniju Schicchiju, koji je u 13. stoljeću lažirao oporuku plemića Buosa Donatija i zgrnuo bogatstvo. U tome pronalazi nadahnuće za svoju jedinu komičnu operu (*Gianni Schicchi*), jednočinku koju u *Triptihu* (New York, 1918.) povezuje s dvije tragične studije na temu smrti, *Plašt* i *Sestra Angelica*. Za svoju dvanaestu i posljednju operu traga za nečime sasvim suprotnim od verizma koji mu je dosadio, želi bajkovitu priču s drugog kraja svijeta i nalazi je u Kini. Na libretto Giuseppea Adamija, koji mu je prethodno osigurao libreta i za opere *Lastavica* i *Plašt*, piše djelo o oholoj kineskoj princezi Turandot, čiju praizvedbu, nažalost, neće doživjeti. Već zna datum praizvedbe u milanskoj Scali, ali umire od raka grla u briselskoj bolnici; uz njega su skice za završni duet i finale. Na prijedlog maestra Toscaninija, djelo će dovršiti manje poznati skladatelj onoga doba, Franco Alfano, za praizvedbu 1926. u Milanu (La Scala).

Puccini je uz Verdija najveći majstor talijanske opere koji je uspio do savršenstva spojiti tekst, scensku radnju i glazbu koja je, prema njegovim skromnim riječima, uvijek tu da opiše i ilustrira scenske prizore i osjeća je. Na njega od mladosti utječe i moda onoga vremena, francuski književni realizam koji će se u talijanskoj operi zahvaljujući njemu i njegovim suvremenicima pretočiti u verizam, realni život u operi, koji obožava današnja publika. Od dvanaest, devet njegovih opera čini onaj omiljeni, ‘željezni’, repertoar kazališnih kuća diljem svijeta, gdje treba tražiti pravog Puccinija.

A te (Tebi)
romanca
stihovi: nepoznati autor
Lucca, 1875.

Koncert kronološki počinje najranijom od skladbi, nastalom u Lucci godine 1875. Šesnaestogodišnji Puccini radi prve skladateljske korake kod Carla Angelonija na lukeškome Institutu *Pacini* i uzima stihove nepoznatoga autora koji otkrivaju nemir zbog ljubavnih jada. To je pravi početnički školski rad; skladatelj je uronjen u klasične okvire romantičnog ozračja, gradi deklamativnu melodiju nad tokatnom repetitivnom akordnom pratnjom. Tragične stihove prati prilično svečan ton glazbe, uz blagu sjetnu refleksivnost na kraju.

Kvartet u D-duru, SC50
verzija za gudački orkestar (obradio Wolfgang Ludwig)
Lucca/Milano, 1882.

Taj je svoj jedini pravi gudački kvartet u četiri stavka Giacomo Puccini pisao tijekom studija na Konzervatoriju u Milanu. Djelo se u zasebnim dionicama, ne u cjelovitoj partituri, godine 2001. pojavilo u londonskoj aukcijskoj kući *Sotheby's* u rukopisu koji je odmah objavila skladateljeva povijesna nakladnička kuća Ricordi. Pritom je otkriveno da je samo dionica prve violine pisana Puccinijevom rukom, dok je ostatak očito kopija koju je prepisivao Giacomov mlađi brat Michele (potpisan) i još netko od neimenovanih prepisivača. Postoje sumnje u autorsku autentičnost jer su pisale razne ruke i partitura je skupljana s raznih strana, no postoje uvjerljivi podaci o tome da je Puccini između 1881. i 1883. radio na gudačkom kvartetu u D-duru, koji spominje u pismu majci kao zadatak svladavanja skladateljske tehnike u klasi Antonija Bazzinija na Konzervatoriju u Milanu. Kako je i sam Bazzini kao violinist bio sklon gudačkim kvartetima, smatrao je da bi mladi skladatelj trebao svladati i taj važni klasični medij i tako usvojiti tehniku. Premda mu je profesor pokazivao kvartete majstora Bečke klasike, mladi je Puccini radije proučavao kvartete iz pera Griega, Borodina i Dvořáka, ali i Verdija, koji je u mnogočemu mladom Pucciniju bio veliko nadahnuće. Skladatelj je usvojio elemente čvrste tradicije instrumentalnoga četveroglasnog sloga, ali još nije razvio svoj prepoznatljiv skladateljski stil. Činjenica da je od drugih tražio da mu raspišu dionice upućuje na to da je planirao javnu izvedbu, ali pozornost će mu brzo privući privlačnost opere i profesorova sugestija da napiše svoje prvo operno djelo.

Storiella d'amore (Mala ljubavna priča)

stihovi: Antonio Ghislanzoni

Lucca, 1883.

Dvadesetpetogodišnji Puccini u godini svoje diplome na milanskoj Konzervatoriju razmeće se talentom za svoj novostečeni skladateljski zanat. Djelo je objavljeno 4. listopada 1883. u časopisu *La musica popolare* uz uredničku napomenu da je riječ o najtalentiranijem ovogodišnjem diplomandu Konzervatorija. Pjesma na stihove libretista Verdijevih *Moć sudbine* i *Aide* donosi malu operu u sažetoj verziji. Predstavlja ljubavnu priču snažne strasti koja se razvija kako dvojac čitajući ljubavnu priču o drugima polako otkriva i vlastite osjećaje. Odmjerena klavirska dionica prati narativni ton vokala koji nas vodi kroz emotivni rast. Pred kraj se oznakama za usporavanje naglašavaju vrhunci uzbuđenja i strasti, prije nego što se uvodni odlomak doslovno još jedanput ponovi, a onda nakon vrhunca smiri u završnici. Dijelove pjesme skladatelj će upotrijebiti u triju trećeg čina opere *Edgar*, ali i u nastupnoj ariji Mimi u prvom činu *La Bohème*.

Sogno d'or (Zlatan san)

uspavanka

stihovi: Carlo Marsili

Torre del Lago, studeni 1912.

Uspavanku *Zlatan san* u trenucima razmišljanja o *Lastavici* i dijelovima *Triptiha*, Puccini piše na stihove svojega nećaka, sina sestre Nitteti, na narodžbu božićnoga izdanja časopisa *Noi e il Mondo (Mi i svijet)*. U njoj majka pjeva djetetu o mnoštvu anđela zaštitnika koji mu donose slatke snove. Rastavljene klavirske figure u pratnji, idealne za uspavlivanje, stvaraju ozračje njihanja zipke, na kakve ćemo naići i u skladateljevoj jednočinki *Plašt* iz 1918. godine. Melodija je pak jedan od najpoznatijih Puccinijevih hitova, koji će skladatelj poslije razraditi u kvartetu iz drugog čina opere *Lastavica: Pijem u čast tvojega svježeg osmijeha (Bevo al tuo fresco sorriso)*. Temu počinje Ruggero Lastouc, a pridružuju mu se drugi solisti i cijeli zbor, u prizoru pariškoga noćnog života, gdje tema dječje uspavanke postaje motiv zrele ljubavi koja se stvara između mladog studenta i kurtizane Magde.

Casa mia, Casa mia (Dome moj, dome moj)

narodna brojalica

Torre del Lago, 1908.

Dječja pjesmica *Dome moj, dome moj* uglazbljena je narodna dječja brojalica kojom se pozabavio već poznati skladatelj u jednome od rijetkih trenutaka odmora, nakon povratka iz New Yorka i uspjeha s *Djevojkom sa Zapada*. Skladatelja na vrhuncu slave traže svi, pa i novinar Edoardo de Fonseca koji s njim za časopis *La Casa (Kuća)* vodi intervju u kojemu Puccini govori o svojim kućama u mjestima Torre del Lago, Chiatari i Abetone. Uz intervju je i partitura te pjesmice; vrlo je jednostavna, kratka, vedra i duhovita, a u glazbi zadržava veseo ton kakav diktiraju stihovi.

Avanti, Urania! (Naprijed, Uranijo!)

stihovi: Renato Fucini

Torre del Lago, 1896.

Puccini je volio žene, ali i lov (ne samo na žene); bio je strastveni lovac na guske i divlje patke oko jezera Massaciuccoli. Volio je i motorna vozila, aute i glisere. Bio je jedan od prvih vlasnika privatnog automobila u Italiji; svojega prvog limenog ljubimca na četiri kotača kupio je 1901. Dvije godine poslije jedva je preživio automobilsku nesreću, mjesecima se oporavljao i od tada nije prestao šepati. Uz lov, njegov hobi je bio veslanje, pa onda nije dugo čekao ni da kupi svoj prvi motorni čamac koji je nazvao Cio Cio San prema junakinji iz svoje opere *Madame Butterfly*. Poslije je imao i četiri parne jahte, jer je ljubav prema tim plovilima u njemu pobudio njegov prijatelj i pokrovitelj markiz Carlo Ginori-Lisci, kad je u Škotskoj kupio najnoviju parnu jahtu i dovezao je u Italiju. Za porinuća atraktivnog plovila, sada registriranog pod talijanskom zastavom, nastala je pjesma u slavu primordijalnog grčkog boga neba Urana, koji je sa svojom ženom, boginjom zemlje Erdom, otac svih bogova i titana. U ženskoj inačici njegova imena, Uranija, kako je svoju najdražu jahtu nazvao vlasnik markiz, skladatelj glazbom utjelovljuje ljudsku žarku ambiciju i želju za slavom. Kako priznaje pjesnik Fucini u stihovima, u tome se i sam prepoznaje (vjerojatno i sam Puccini), a mi u temi lako možemo prepoznati izvor melodijskoga nadahnuća za kasnije prizore u *Tosci* i *Madama Butterfly*.

Tri menueta za gudače (3 Minuetti per archi)

Milano, 1884.

Skladatelj je u gudačkom djelu, nastalome očito na temelju nekih studentskih radova, stvorio ljupke plesove u rokoko stilu, koje će, kao i svoju elegiju *Krizanteme* za gudače, upotrijebiti u *Manon Lescaut*. Dijelovi prvog i trećeg menueta utkao je u drugi čin, dok prvu temu drugog menueta možemo čuti u orkestralnom uvodu te opere. Sva su tri stavka predivno lirski i otkrivaju autora velikih djela za opernu scenu, odišu elegancijom i tečnošću po kojima i prepoznamo kasnijeg velikog majstora glazbenog pera. Glazbeni kritičari onoga doba obožavali su to djelo i nazivali mladog Puccinija autorom dobrog ukusa i profinjenog stila. Svaki je od menueta posvetio važnim osobnostima u svojem životu u rodnoj Lucci. Činjenica da se u tom djelu odlučio upravo za barokne forme, menuete, također ga povezuje s gradom Luccom koja je prije Puccinijeva rođenja bila poznata kao rodni grad još jednog velikog skladatelja talijanske povijesti, Luigija Boccherinija, čiji je *Menuet* iz *Kvinteta u A-duru* i danas antologijsko djelo. Puccinijevi su menueti u Boccherinijevu stilu vedri, na svoj način oživljavaju tradiciju barokne plesne glazbe. Početkom 20. stoljeća to je djelo bilo iznimno poznato i izvođeno, a onda je na neko vrijeme palo u zaborav.

Terra e mare (Kopno i more)

stihovi: Enrico Panzacchi

Torre del Lago, 1902.

Skladba je pisana za godišnjak umjetnosti i književnosti *Novissima* 1902. urednika Edoarda de Fonsece. Stihovi snažno evociraju prirodu: moćni vjetar kroz grane topola prizivlje san o udaljenom zvuku mora, uz melankoličnu melodiju u stilu mnogih zapjeva tragičnih Puccinijevih opernih junakinja. Glazba ne donosi programne elemente slikovnih opisa, nego se usredotočuje na analizu psihološkoga stanja svijesti protagonista, upravo u stilu najvećih majstora solopjesme Puccinijeva vremena.

Canto d'anime (Pjev duša)

stihovi: Luigi Illica

Torre del Lago, 1904.

Puccini vrlo brzo reagira na izume svojega doba, zanimaju ga sve vrste tehnikalija, pa tako i novi mediji – snimanje glazbe na gramofonske ploče. Ne čeka da odgovori na poticaj i narudžbu Alfreda Michaelisa, pionira snimanja glazbe u Italiji, osnivača prve talijanske gramofonske tvrtke Fonotipia. Uzima poeziju svojega omiljenog libretista i dramaturga Illice, čovjeka bujnih i snažnih emocija, koji u njoj slavi pozitivizam 19. stoljeća. Tekst nas upozorava da, premda je život prolazan, osjećamo vječnost duše, jače od bilo koje smrti i zaborava. Ton melodije vrlo je svečan i uvjerljiv, uz bogate akorde koje prati odlučan tekst. Obrise melodije i ozračje glazbe skladatelj će poslije naznačiti i u slavnoj Rinucijevoj ariji u čast Firence, *Firenca je kao rascvjetano drvo (Firenze è come un albero fiorito)* u svojoj jedinjoj opernoj farsii – *Gianni Schicchi*.

E l'uccellino (I ptičica)

uspavanka

stihovi: Renato Fucini

Torre del Lago, 1899.

Tu je uspavanku Puccini napisao za dijete svojega umrlog prijatelja Guglielma Lippija, za njegovu sina Memma koji je rođen nakon očeve smrti. Dojmljiva slika ptice koja pjeva slatku vedru melodiju simbolizira u djelu ljudsku dušu. Pratnja u klaviru plete nježne figurice poput imitacija skakutanja vrapca, repetirajućih visokih praskova i glazbenih eksplozija. Pjevačka nas dionica nježnom *legato* linijom koju pjeva „ptičica na grani” podsjeća na to da je život tek uvod u nebeski vječni smiraj. Partituru je 8. veljače 1890. objavio milanski časopis *Gazzetta Musicale* s napomenom da je to pjesma za mezzosopran ili bariton.

Crisantemi (Krizanteme)

elegija za gudače u cis-molu

Milano, 1890.

Elegija *Krizanteme* nastala je u hipu jedne zimske večeri, 18. siječnja 1890., čim je skladatelj čuo tragičnu vijest o preranoj smrti svojega prijatelja Amadea Savojskog, vojvode od Aoste, drugoga sina talijanskoga kralja Vittorija Emanuelea II., koji je umro u 44. godini. Mladi i ambiciozni talijanski princ postao je nakon revolucije 1865. kralj Španjolske, ali je zbog velikih nemira u zemlji i prijetnja smrću sam abdicirao, povukavši se u miran život u Torino. Ne zna se odakle su se Puccini i Amadeo poznavali, ni kako su razvili svoje prijateljstvo, ali skladatelja je vijest o njegovoj smrti toliko pogodila da mu je posvetio elegiju za gudački kvartet, svoje posljednje djelo za taj sastav. Riječ je o najpoznatijoj instrumentalnoj Puccinijevoj skladbi koja se često izvodi u povodu blagdana Svih svetih ili memorijalnih koncerata. Praizvedena je nekoliko dana poslije u Milanu uz tolik uspjeh da je publika tražila da se ponovi. U početku Puccini nije previše držao do te partiture, premda ju je njegov nakladnik Ricordi odmah tiskao. Napisat će poslije na naslovnici izdanja – „kratka improvizacija”. Praktičan kakav jest, vidjevši da su *Krizanteme* stekle veliku popularnost, uvrstio ih je u operu na kojoj je tada radio: u *intermezzo* svoje *Manon Lescaut*.

Sole e amore (Sunce i ljubav)

romanca

stihovi: nepoznati autor

Lucca, 1888.

Romancu *Sunce i ljubav* Puccini piše 1888. na stihove nepoznatoga autora, u doba stvaranja svoje druge opere, *Edgar*, u rodnoj Lucci. Zraka sunca na prozoru kuće povezuje se s titrajima srca. Poslije će skladatelj na obrisima iste melodije graditi temu oproštaja Mimi od Rodolfa u kvartetu trećeg čina opere *La Bohème*, gdje dva ljubavna para komuniciraju u dva različita 'tona', jedan se oprašta u suzama, a drugi (Musetta i Marcello) žestoko svađa. Pogotovo u klavirskoj pratnji prepoznamo orkestralnu pratnju toga prizora, punog pjevnih melankolije i emotivnih harmonija. Vrhunac skladbe dolazi na samom kraju, kad melodija doseže vrhunac, a pjevač ostaje sam, bez klavirske pratnje. Melodiju će u drugoj verziji svoje *Lastavice* 1920. skladatelj iskoristiti u nastupnoj ariji Ruggera.

Morire? (Umrjeti?)

stihovi: Giuseppe Adami

Torre del Lago, 1917.

Tu je solopjesmu Puccini stvorio 1917. u svojem domu u Torre del Lago kao dobrovoljni prilog glazbenom albumu za prikupljanje novca za talijanski Crveni križ tijekom Prvoga svjetskog rata. To je poezija Puccinijeva cjeloživotnog prijatelja i suradnika, njegova posljednjeg libretista Giuseppea Adamija, koji postavlja retoričko pitanje na temu života i smrtnosti, na koje odgovara tvrdnjom da mi koji živimo ne znamo što nas čeka nakon smrti i samo oni s udaljenih obala izvan ovoga svijeta nam to mogu reći. Razrađena *arpeggia* uvode u rastegnutu široku pjevnu frazu vokalne dionice, s uvijek prisutnim odjecima glazbenih zaziva skladateljevih tragičnih opernih junakinja.

Inno a Diana (Hvalospjev Dijani)

stihovi: Carlo Abeniacar

Torre del Lago, 1897.

Puccini je bio društven čovjek, obožavao je druženja u velikim skupinama s 'običnim' ljudima. Posebice su mu odmak od obiteljske i profesionalne svakodnevice pružali njegovi prijatelji lovci, na čiji je poticaj napisao ovu lovačku himnu, službeno posvećenu Bratstvu talijanskih lovaca. Lov je bila njegova velika strast. U svojem je domu, u Torre del Lago, imao posebnu stolicu na kotačiće na kojoj bi se u sekundi od klavira okretao prema prozoru i provjeravao jesu li patke sletjele na jezero. Stihove mu je ponudio jedan od lovaca, Carlo Abeniacar, inače pisac i fotoreporter. Ta svjetovna himna Dijani hvalospjev je boginji mjeseca i lova, koju pjesnik naziva Cinthia, prema rodnom mjestu, planini Cinthus na grčkom otoku Delos. Pisana je himnično i jednostavno, izvorno za muški glas, kako bi je mogli pjevati svi lovci na svojim svečanostima, a klavir jednostavnim harmonijama u takt slijedi pjevnu melodiju sa spektakularnim završetkom u stilu Calafove arije *Nessun dorma*. I to će djelo skladatelj poslije 'krasti od samoga sebe', kad temu u odjecima bude utkivao u opere *Tosca* i *Madama Butterfly*.

A te

versi di Anonimo

Oh! quanto t'amo e quanto
in me forte è il desio
di stringerti al cor mio,
di farti palpitar.
Da te così lontano
io soffro, soffro assai,
né pace io trovo mai,
perché troppo è l'amor.
O mia vittoria, o mio tesoro,
o bene mio, o mio sol pensiero,
e dammi un bacio e il mondo intiero,
e mi farai tosto obbliar.

Storiella d'amore

versi di Antonio Ghislanzoni

Noi leggiamo insieme
un giorno per diletto
una gentile istoria
piena di mesti amor;
e senz'alcun sospetto
ella sedeami a lato,
sul libro avventurato
intenta il guardo e il cor.
L'onda de' suoi capelli
il volto a me lambia,
eco alla voce mia
facean i suoi sospir.
Gli occhi dal libro alzando
nel suo celeste viso,
io vidi in un sorriso
riflesso il mio desir.
La bella mano al core
strinsi di gioia ansante...
né più leggemmo avante...
e cadde il libro al suol.
Noi leggiamo insieme, ah!
Un lungo, ardente bacio
congiunse i labbri aneli,
e ad ignorati cieli
l'alme spiegaro il vol.

Tebi

stihovi: Nepoznati autor

Oh, kako te volim i kako
snažna je u meni želja
k svom da te privinem srcu,
da čujem kako tuče tvoje.
Tako daleko od tebe
ja patim, patim silno
i smirit se ne mogu,
jer te odviše ljubim.
O, pobjedo moja, o blago moje,
o srećo moja, jedina misli moja,
cjelov mi daj da sav svijet
odmah zaboravim.

Mala ljubavna priča

stihovi: Antonio Ghislanzoni

Čitamo jednom,
da s'otmemo čami,
pripovijest nježnu
punu tužnih ljubavi;
bez svakog straha bijasmo i sami,
ona sjeđaše uza me,
nad knjigom smjelih zgoda
usredotočena okom i srcem.
Val njezine kose
milovao mi je lice,
jeka su mojemu glasu
bili uzdasi njeni.
Podigav oči s knjige
u plavetnom joj pogledu
vidjeh kako se
u smiješku zrcali moja želja.
Lijepu ruku k srcu
prinijeh zadihan od radosti...
već ne čitamo dalje...
i pade knjiga na tlo.
Čitamo jednom, ah!
Dug, žarki cjelov
spoji nam žudne usne,
pa put neznanih nebasa
vinuše nam se duše.

Sogno d'or

versi di Carlo Marsili

Bimbo, mio bimbo d'amor,
mentre tu dormi così
un angiol santo si parte lontan
per incontrarsi con te
sul candido origlier.
E t'avvolge di fiabe in un vol
e ti narra di fate e tesor!
Bimbo d'amor, ecco il sogno d'or.

Casa mia, casa mia

versi di anonimo

Per piccina che tu sia,
Tu mi sembri una Badia,
Casa mia,
Per piccina che tu sia
Tu mi sembri una Badia,
Casa mia, casa mia, casa mia.

Avanti, Urania!

versi di Renato Fucini

Io non ho l'ali, eppur quando dal molo
lancio la prora al mar,
fermi gli alcioni sul potente volo
si librano a guardar.
Io non ho pinne, eppur quando i marosi
niun legno osa affrontar,
trepidando, gli squali ardentosi
mi guardano passar!
Simile al mio signor,
mite d'aspetto quanto è forte in cuor,
le fiamme ho anch'io nel petto,
anch'io di spazio,
anch'io di gloria ho smania...
Avanti, Urania!

Zlatan san

stihovi: Carlo Marsili

Dijete, dijete moje ljubavi,
dok tako spavaš
anđeo svet izdaleka kreće
da se s tobom susretne
na prebijelome jastuku.
Pa te u letu obavije bajkama
i zbori ti o vilama i divotama!
Dijete moje ljubavi, usni zlatan san.

Dome moj, dome moj

stihovi: Nepoznati autor

Makar koliko malen bio,
Meni si nalik na pravi dvor,
Dome moj,
Makar koliko malen bio
Meni si nalik na pravi dvor,
Dome moj, dome moj, dome moj.

Naprijed, Uranijo!

stihovi: Renato Fucini

Ja nemam krila, ali iz pristaništa
kad pramcem na pučinu sunem,
zastanu vodomari da moćni let
lebdeći motre.
Ja nemam peraja, al kad na valove se
ne usudi otisnut nijedan brod,
drhteći me neustrašivi morski psi
gledaju kako plovim!
Poput svojega gospodara,
koji je likom blag koliko i sčran u duši,
i ja u grudima nosim plam,
i ja za prostorima,
i ja za slavom stremim...
Naprijed, Uranijo!

Terra e mare

versi di Enrico Panzacchi

I pioppi, curvati dal vento
rimuggghiano in lungo filare.
Dal buio, tra il sonno, li sento
e sogno la voce del mare.

E sogno la voce profonda
dai placidi ritmi possenti;
mi guardan, specchiate dall'onda,
le stelle del cielo fulgenti.

Ma il vento più forte tempesta
de' pioppi nel lungo filare.
Dal sonno giocondo mi desta...
Lontana è la voce del mare!

Canto d'anime

versi di Luigi Illica

Fuggon gli anni, gli inganni e le chimere,
cadon recisi i fiori e le speranze,
in vane e tormentose disianze
svaniscon le mie brevi primavere;
ma vive e canta ancora forte e solo
nelle notti del cuore un ideale,
siccome in alta notte siderale,
inneggia solitario l'usignolo.
Canta, canta ideal tu solo forte
e dalle brume audace eleva il vol
Lassù, a sfidar l'oblio, l'odio, la morte,
dove non son tenèbre e tutto è sol!

E l'uccellino

versi di Renato Fucini

E l'uccellino canta sulla fronda:
"Dormi tranquillo, boccuccia d'amore:
piegala giù quella testina bionda,
della tua mamma posala sul cuore."
E l'uccellino canta su quel ramo:
"Tante cosine belle imparerai,
ma se vorrai conoscer quant'io t'amo,
nessuno al mondo potrà dirlo mai!"
E l'uccellino canta al ciel sereno:
"Dormi, tesoro mio, qui sul mio seno."

Kopno i more

stihovi: Enrico Panzacchi

Jablani, vjetrom povijeni,
huće u dugom redu.
Iz mraka, kroza san, čujem ih
i sanjam glas mora.

I sanjam mu duboki glas
spokojno moćna ritma;
dok ih zrcale vali, s neba me
gledaju blistave zvijezde.

No glasnije nasrće vjetar
u dugome redu jablanova.
Iz ugodnoga me sna budi...
Daleko je glas mora!

Pjev duša

stihovi: Luigi Illica

Bježe godine, varke i tlapnje,
presječeni padaju cvjetovi i nade,
u pustim i burnim žudnjama
nestaju moja kratka proljeća;
ali još živi i pjeva snažna i sama
u noćima srca krajnja težnja,
kao što u gluho doba zvezdane noći
bigliše samotni slavuj.
Pjevaj, pjevaj, težnjo sama i snažna
i smjelo iz magle uzleti.
Ondje gore, prkosi zaboravu, mržnji, smrti
gdje nema tame, nego je sve samo sunce!

I ptičica

stihovi: Renato Fucini

I ptičica u krošnji pjeva:
„Spavaj mirno, lišće ljubavi:
spusti plavokosu glavicu,
položi je na srce svoje mame.“
I ptičica na toj grani pjeva:
„Lijepih ćeš stvarčica naučiti,
Al' ako htjedneš doznat koliko te volim,
to ti nitko na svijetu neće moći reći!“
I ptičica na vedrom nebu pjeva:
„Spavaj, zlato moje, u naručju mome.“

Sole e amore

versi di Anonimo

Il sole allegramente
Batte ai tuoi vetri. Amor
Pian batte al tuo cuore,
E l'uno e l'altro chiama.
Il sole dice: "O dormente,
Mostrati che sei bella."
Dice l'amor: "Sorella,
Col tuo primo pensier pensa a chi t'ama!"

Morire?

versi di Giuseppe Adami

Morire?... E chi lo sa qual è la vita!
Questa che s'apre luminosa e schietta
ai fascini, agli amori, alle speranze,
o quella che in rinuncie s'è assopita?

È la semplicità timida e queta
che si tramanda come ammonimento
come un segreto di virtù segreta
perché ognuno raggiunga la sua mèta,

O non piuttosto il vivo balenare
di sogni nuovi sovra sogni stanchi,
e la pace travolta e l'inesausta
fede d'avere per desiderare?

Ecco... io non lo so, ma voi che siete
all'altra sponda sulla riva immensa
ove fiorisce il fiore della vita
son certo lo saprete.

Sunce i ljubav

stihovi: Nepoznati autor

Sunce veselo
Kuca na tvoja okna. Ljubav
Tiho kuca na tvoje srce,
Pa jedno i drugo zove.
Sunce kaže: „O, usnula,
Pokaži kako si lijepa.“
Veli ljubav: „Sestro,
Neka ti prva misao bude onaj tko te ljubi!“

Umrijeti?

stihovi: Giuseppe Adami

Umrijeti?... A tko zna što je život!
Ovaj što se vedro i iskreno otvara
čarima, ljubavima, nadama,
ili onaj što je zaspao sred odricanja?

Je li to skromna i tiha prostodušnost
što se prenosi kao opomena,
kao tajna o tajnoj sili
po kojoj svatko dospije do svog
odredišta,

Ili je pak živi proplamsaj
novih snova iznad umornih snova,
i uznemirenost i neiscrpna
vjera da treba željeti više negoli se ima?

Eto... ja ne znam, ali vi koji ste
na drugoj obali u neizmjernom predjelu
gdje cvate cvijet života,
siguran sam da ćete znati.

Inno a Diana

versi di Carlo Abeniacar

Gloria a te, se a le notti silenti
offri, o Cinzia, i bei raggi all'amor,
gloria a te, se ai meriggi cocenti
tempri, o Diana, dei forti il valor.
Sui tuoi baldi e fedeli seguaci
veglia sempre con l'occhio divin;
tu li guida alle imprese più audaci,
li sorreggi nell'aspro cammin.
Dalle vette dell'Alpe nevose
fino ai lidi del siculo mar;
per i campi e le selve più ombrose,
dove amavi le fiere incontrar;
sovra i laghi, ove baciono l'onda
le corolle di candidi fior,
giunga a te, come un'eco gioconda,
questo fervido canto d'amor!

Hvalospjev Dijani

stihovi: Carlo Abeniacar

Slava tebi, kad za tihih noći
ljubavi nudiš, delska božice, lijepe oči,
slava tebi, kad za vrelih podneva
kališ, Dijano, junaštvo snažnih muževa.
Nad smionim i odanim sljedbenicima
stalno bdij božanskim pogledom;
ti ih vodi u najodvažnije pothvate,
podupri ih na tegobnome putu.
S vrhova snježnih Alpa
do obala sicilskog mora;
po poljima i najsjenovitijim šumama,
gdje si se rado sa zvijerima sretala;
nad jezerima, gdje valove ljube
latice prebijela cvijeća,
neka do tebe dopre, poput radosne jeke,
ovaj usrdni ljubavni pjev!

ZIMSKI KARNEVAL

DAN DVORANE

29. 12. 2024.

TAJNIM ODAJAMA LISINSKOG

– vođeni obilazak Dvorane u 10 i 12 sati
SONJA MRNJAVČIĆ, voditeljica

ORAŠAR

glazbena priča za djecu
Mala dvorana u 10 sati
ZDENKO NIESSNER, pripovjedač, autor koncepta
DANIJELA PETRIĆ, glasovir, autorica koncepta
U suradnji s udrugom Mala opera.

**BORIS PAPANĐOPILO: Amfitrion, komična
opera u tri čina - promocija notnog izdanja
Muzičkog informativnog centra**

Predvorje Velike dvorane u 11 sati

**GLAZBA POD KRINKOM: LIKOVNO RUHO
NOTNIH IZDANJA**

Izložba Muzičkog informativnog centra
Predvorje Male dvorane u 12.30

PIANOMANJA

Mala dvorana u 17 sati
VLADIMIR KRPAN (Stjepan Šulek, Frédéric Chopin)
IDA GAMULIN, autorica projekta (Boris
Papandopulo, Ivo Josipović)
RUBEN DALIBALTAYAN (Alberto Ginastera)
KONSTANTIN KRASNITSKY (Davorin Bobić)
PETAR KLASAN (Claude Debussy)
IVAN KRPAN (Franz Liszt)
IVAN VIHOR (Johann Sebastian Bach)
U suorganizaciji s Udrugom klavirskih
pedagoga Hrvatske – EPTA.

ZIMSKI KARNEVAL

Velika dvorana u 19.30
SIMFONIJSKI ORKESTAR HRVATSKE
RADIOTELEVIZIJE
DAVOR KELIĆ, dirigent
JOSIPA BILIĆ, sopran
SERGEJ NAKARJAKOV, truba

A. Dvořák: *Karneval*, koncertna uvertira
J. B. Arban: *Venecijanski karneval*, varijacije
za trubu i orkestar
F. Liszt: *Preludiji*, simfonijska pjesma
A. Hačaturjan: *Maskarada*, suite
J. Strauss ml.: *Mein Herr Marquis*, arija Adele
iz operete *Šišmiš*
E. Kálmán: *Nastupna arija Grofice Marice* iz
istoimene operete

PLES U PREDVORJU: GELATO SISTERS

Predvorje Velike dvorane u 21 sat

